

עקיבא נחשב הדבר לנדר שהותר מקצתו, ולא לרבנן.

אלא סיפא של הרישא, שמדברת בכגון כ-ב-1 **דאמר** תחילה "לזה ולזה", ועתה הוא חוזר בו גם מלשונו, הרי זה שינוי הן בנדר והן בלשון, והוא נדר שהותר מקצתו לדברי הכל, ואם כן לשיטתך קשה: מדוע אמרה המשנה שרק לרבי עקיבא היא? **ואמאי פליגי רבנן עליה?**

והאמרת שאם הותר מקצת הנדר לדברי הכל מותר! כי הכל מודים, לדברייך, שנדר שהותר מקצתו הותר כולו, ולא נחלקו אלא אימתי הוא מוגדר כנדר שהותר מקצתו.

אמר ליה רבא לרב פפא: ולרבה, לרבי עקיבא — מי ניהא סיפא?

במאי מוקים לה, דאמר לכולכם — הי דין איזה הוא ראשון, והי דין ואי זה הוא אחרון?

דהיינו, אם אינו חוזר בו מלשונו כמו שאמרת, אלא מעמידו כמות שהוא, מי הוא הראשון ומי הוא האחרון שנקטה המשנה בסיפא, ומדוע לא קורא התנא ברישא ובסיפא באותו השם לכולם?

אלא בהכרח שכך הוא ביאור משנתנו, שהיא מדברת בענין שונה לחלוטין ממה שהעמדת אותה:

רישא, המקרה הראשון ניתן להעמידו כבתחילה, **דאמר לכולכם**, וכמו שביארנו.

וסיפא של הרישא, והסיפא עצמה, מדובר בה כגון שתלאן לכולן זה בזה כשרשרת.

על האנשים הנמצאים שם, יחשבו שהוא מתכוון לאסור גם את אביו, ויקח זמן עד שיתברר להם שאין הוא אוסר את אביו, ואין זה לכבודו של אביו.

וגם כאן, כוונת המשנה באומרה "שאיני נהנה לזה ולזה, הותר הראשון הותרו כולם", שכיון שהותר הנדר ביחס לאביו, הותרו כולם.

והיינו, שנקטה המשנה ברישא שני מקרים בהם חל שינוי הן בנדר והן בלשונו, שאז סבור רבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו.

ובסיפא נקטה המשנה מקרה שלישי, שהוא מעמיד את דבריו ואינו משנה אותם, אלא רק רוצה שלא יתפוס הנדר כלפי אביו.

וכיון שאינו משנה לשונו אלא רק את חלות נדרו, אין זה נדר שהותר מקצתו, אלא רק אביו הותר, כיון שלא נכלל בנדרו, והשאר מותרים.

והלשון שאמרה המשנה "הותר האחרון", כוונתה לאביו.

והיינו, בין אם אמר תחילה כולכם בין אמר תחילה לזה ולזה, כיון שהוא נשאר בדיבורו ואינו רוצה לשנותו, אין זה נדר שהותר מקצתו ולכן השאר נשארים באיסורם.

אלא רבא, לדידך, לשיטתך — בשלמא רישא, ניהא שחולקים רבי עקיבא ורבנן, **מוקים לה**, אפשר להעמידה בכגון **דאמר** תחילה הריני אוסר "לכולכם", ואתה הוא מעמיד דבריו, אלא רוצה שיחול חוץ מלאביו, וכיון שאינו משנה דבריו, רק לרבי

ואמר: פלוני — כפלוני, ופלוני — כפלוני.

דיקא נמו, דתניא: הותר האמצעי — הימנו ולמטה, מותרין. הימנו ולמעלה אסורין.

איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא [וכל שכן לרבה, עיין בר"ץ] ממה ששנינו:

קונם בצל שאני טועם, לפי שהבצל רע ללב!

אמרו לו: והלא בצל הכופרי יפה ללב!

הותר בבצל כופרי כדין נדר טעות.

ולא בבצל כופרי בלבד הותר, אלא הותר בכל הבצלים.

מעשה היה, והתירו רבי מאיר בכל הבצלים, כי נדר שהותר מקצתו הותר כולו.

ומדייק רב אדא בר אהבה: מאי לאו, דאמר: אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב, הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר!?

והיינו, שאינו משנה את לשונו אלא מעמידו כמות שהוא, ובכל זאת אמר רבי מאיר שנדר שהותר מקצתו הותר כולו.

וכיון שלפי רבא מודים בית שמאי בנדר שהותר מקצתו הותר כולו, אלא השאלה היא היכן זה נדר שהותר מקצתו, והעמיד רבא לעיל את שיטת בית שמאי כרבי מאיר, דאית ליה תפוס לשון ראשון, ומסתבר שרבי מאיר גם הוא סבור בשיטת בית שמאי בענין זה, שרק אביו מותר וכל השאר אסורים, ואם כן מדוע התיר כאן רבי מאיר את כל הבצלים? ודוחה הגמרא: לא בזה מדובר.

אלא מדובר באומר: אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב, הייתי אומר בצל פלוני

ופלוני אסורין וכופרי מותר. והיינו שמשנה גם את נדרו וגם את לשונו, ובמקרה כזה מודים הכל שזהו נדר שהותר מקצתו, ולשיטת רבא מודים הכל שהותר כולו.

ולכן מתרץ רבא:

ורבי מאיר הולך בין אליבא דרבי עקיבא, ובין אליבא דרבנן.

איתיביה רבינא לרבא ממה ששנינו: רבי נתן אומר: יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור.

כיצד?

נדר מן הכלכלה, והיו בה בנוסף לתאנים כ-א הרגילות גם בנות שוח, שהן תאנים משובחות.

ואמר: אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה, לא הייתי נודר! —

הכלכלה אסורה, ואילו בנות שוח מותרות.

עד שבא רבי עקיבא ולימד: נדר שהותר מקצתו, הותר כולו!

מאי לאו, מדובר בכגון שחזור גם מלשונו, דאמר: אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה, הייתי אומר מפרט ואומר: תאנים שחורות ולבנות אסורות, ואילו בנות שוח מותרות.

ורבי עקיבא היא, ופליגי רבנן! וקשה לרבא שאמר אם משנה נדרו ולשונו הכל מודים שהוא נדר שהותר מקצתו, והכל מודים שנדר שהותר מקצתו הותר כולו!

ודוחה הגמרא: לא! מדובר כאן באומר: אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה, הייתי